

INTAKTA SKOGLANDSKAP – EN INTERNATIONELL UTBLICK

PER ANGELSTAM, GRZEGORZ MIKUSIŃSKI, BENGT GUNNAR
JONSSON, JAKUB W. BUBNICKI & JOHAN SVENSSON

ett intakt skogslandskap utgörs av en mosaik av skogar, myrar, lågfjäll och tundra, med ett minimum av mänsklig påverkan eller synbar fragmentering, och är tillräckligt stort (500 km²) för att hysa alla slags naturlig biologisk mångfald, inklusive livskraftiga stammar av arealkrävande arter. Det första försöket att identifiera boreala intakta skogslandskap med högupplösta satellitbilder genomfördes av experter från fyra olika ryska miljöorganisationer.¹ En presentation av kartan *Remaining wildlands in the northern forests* in Johannesburg 2002 blev startskottet för att uppmärksamma och skydda intakta skogslandskap på global nivå.

Merparten av de intakta skogslandskapen som finns kvar på den europeiska kontinenten ligger i nordvästra Ryssland, och merparten krymper gradvis i storlek.² Exempelvis finns ett intakt skogslandskap mellan floderna Dvina och Pinega i Archangelsk län. Även här finns en expanderande front av kalavverkning av gammelskogar som tränger in i det intakta skogslandskapet. År 2000 fanns 11 460 km² och 17 år senare fanns bara 7 705 km² kvar. Förhandlingar mellan miljöorganisationer och de företag som arrenderar skogsmark av staten har dock lett till ett utökad skogsskydd. De regionala myndigheterna i Archangelsk län inrättade hösten 2019 ett drygt 3 000 km² stort skogsreservat.³ I större delen av Ryssland har fronten av avverkning i intakta skogsområden redan passerat och skogsjobben försvunnit. Man försöker nu istället utveckla nya värdekedjor som bygger på vildmark som resurs för naturturism. Öster om finsk-ryska gränsen, avlägset från centra för ekonomisk utveckling i Ryssland, ligger ett ”grönt bälte” med flera intakta skogslandskap i stora skyddade områden. Här finns en stark utveckling av turism som huvudsakligen bygger på naturskyddade områden med unika boreala naturskogar, oreglerade älvar och bygder kopplade till karelska och finska kulturella värden.⁴

Vid en första inventering fann man totalt 13 intakta skogslandskap i de svenska fjällskogarna. I övriga EU saknas sådana med undantag för Rumänien där det fortfarande finns ett. En av de sista och mycket välkända resterna av naturskogar i Europa är Białowieżamassivet beläget i östra Polen och västra Belarus.⁵ Det är ett område som särskilt i Polen är förknippat med en lång historia av konflikter om hur natur- och kulturvärden ska bevaras. Evidensbaserad kunskap om ekologiska, sociala och

1 Yaroshenko, 2001.

2 Potapov et al., 2008.

3 Angelstam et al., 2020b.

4 Angelstam et al., 2020a.

5 Blicharska et al., 2020.

Intakta skogslandskap består av en blandning av skog, fjällbjörkskog, myrar och fjäll som omfattar minst 500 km². I Jämtland identifierades för tjugo år sedan ett par av Sveriges tretton kvarvarande intakta skogslandskap, bland annat i närheten av Ånnsjön.

Foto: Per Angelstam.

ekonomiska system är nödvändig för att kunna reda ut motstående intressen, men otillräcklig för att hantera sådana konflikter. Detta betonar behovet av ödmjukhet vad gäller påståenden om att kunskaper kan lösa komplexa miljökonflikter, eller att mer forskning kommer att klargöra ifrågasatta problem i polariserade konflikter. Olika discipliner har olika sätt att producera kunskaper. Detta kan leda till misstro och att man ifrågasätter giltigheten av varandras resultat och tolkningar. I fallet Białowieża har detta lett till ett slags dödläge med polarisering och frustration hos såväl politiska beslutsfattare som forskare. Ytterst handlar detta om att det finns aktörer med olika värderingar och makt.

REFERENSER

Angelstam, P. et al. 2020a. Landscape approach towards integrated conservation and use of primeval forests: the transboundary Kovda river catchment in Russia and Finland. *Land* 9:144.

Det starkaste skyddet för intakta skogslandskap är att området är otillgängligt. Både i Ryssland och på andra håll i världen ändrar ett expanderande vägnät gradvis på detta, vilket raskt ökar riskerna för exploatering. Skogsväg i Komi i norra Ryssland.

Foto: Per Angelstam.

Angelstam, P. et al. 2020b. Maintaining natural and traditional cultural green infrastructures across Europe: Learning from historic and current landscape transformations. *Landscape Ecology* 36:637–663.

Angelstam, P. & Manton, M. 2021. Effects of forestry intensification and conservation on green infrastructures: A spatio-temporal evaluation in Sweden. *Land* 10:531.

<https://doi.org/10.3390/land10050531>

Blicharska, M. et al. 2020. Between biodiversity conservation and sustainable forest management – A multidisciplinary assessment of the emblematic Białowieża forest case. *Biological Conservation* 248:108614.

Yaroshenko, Y.A., Potapov, V.P. & Turubanova, A.S. 2001. *The last intact forest landscapes of Northern European Russia*. Greenpeace Russia.